

Your Money or Your Life: Feminist Perspectives on Economy • BOOKLET #1

Katherine Gibson

Economic Meltdown, or What an Iceberg can tell us about the economy

Bonnie Fortune & Lise Skou, eds.

TRADE TEST SITE-IMPRINT • 2016

- paid wage labour
- production for markets
- capitalist business

- not for market
- not monetized
- under-the-table

- gifts
- friends f
- retirement
- children's

- in neighborhoods
- on the street
- informal lending
- volunteering
- in schools
- in church/temple

- bartering
- consumer coop
- self-provisioning

- self-employment
- producer cooperatives
- moonlighting
- non-capitalist firms
- illegal
- unpaid

Your Money or Your Life: Feminist Perspectives on Economy

BOOKLET #1: Katherine Gibson Economic Meltdown, or What an Iceberg can tell us about the economy

EDITED BY /
REDIGERET AF
Bonnie Fortune
& Lise Skou

Trade Test Site
Imprint
2016

This series of short essays presents research, ideas, and proposals from four scholars and artists on contemporary life lived in the throes of global capitalism. The four authors are responsible for creative opinions and approaches as to how we, as a culture, might come to inhabit different economic realities.

Denne serie korte essays præsenterer forskning, ideer og forslag fra fire teoretikere og kunstnere vedrørende samtidens livsmuligheder i lyset af den globale kapitalisme. De 4 skribenter diskuterer kreative tilgange og holdninger til, hvordan vi som kultur kan bebo forskellige økonomiske realiteter.

We, the editors, have been significantly inspired by the work of feminist geographers, J.K. **Gibson-Graham**, the pen name of scholars **Katherine Gibson** and the late **Julie Graham**. The idea for this book series came out of our 2014 project, *Hidden Economies: a seminar on economic possibility* (www.hiddeneconomies.net) which took **Gibson-Graham's** *The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy* (UNIVERSITY OF MINNESOTA PRESS, 2006) as its starting point. **Gibson** and **Graham** proposed that there is always already a place outside capitalism because of what they called "hidden economies" which are the everyday exchanges from gift giving to care work to lending and even theft, that exist within, behind, and next to the dominant economy. The seminar asked:

Capitalist processes shape our daily experiences but do they define them? How and where are people creating economies that ignore the dominant economic system? How do these economies—shared, exchange based, micro-local, etc.—function and what do they look like? Are they temporary or are they sustainable?

We continue this thinking with this series of publications that poke holes in the fabric of capitalism with ideas, theories, as well as independent trade based cultural projects.

The initial publication is a reprint of **Katherine Gibson's** short essay: *Economic Meltdown, or what an iceberg can tell us about the economy*. **Gibson's** essay was used in the exhibition *Trade Show* (2013–2014) curated by artists, **Kathrin Böhm** and **Gavin Wade**. The show explored different economic practices and cultures of trade. **Gibson** traded her essay for a new illustration of "The Economy as an Iceberg," a symbolic image used by **Gibson** to critique the limiting effects of approaching "the economy" only in relation to wage labor or the market exchange of goods and services.

We then invited **Kathrin Böhm** to contribute an essay on her project *Company: Movements, Deals and Drinks* (2014–present). **Böhm** began the project with her collaborative group, **Myvillages**, but now leads **Company** as community-based economic experiment in creating a sustainable drinks industry on the outskirts of London. The third book, presents Marxist-feminist scholar, **Kathi Weeks** discussing the precarity of waged labor and some possible alternatives such as a guaranteed basic income, with her article *The Problems with Work*. Artist, **Kate Rich** completes the series with a new text reflecting on the intersection of economy and trade.

Please enjoy this book, and the series. If you happen to share it with a friend, be sure you trade her for something else. ●

p.s. Coincidentally, the given name of all the authors is a version of **Katherine**.

- "Trade Show" (www.t-r-a-d-e-s-h-o-w.org) (December 7–February 22, 2014), Eastside Projects (www.eastsideprojects.org), Birmingham, UK. Curated by Kathrin Böhm and Gavin Wade.
- "Company: Movements, Deals and Drinks" <http://c-o-m-p-a-n-y.info/>

Vi, redaktørerne, har været betydelig inspireret af arbejdet af feministiske geografer **J.K Gibson-Graham**, pseudonym for **Katherine Gibson** og nu afdøde **Julie Graham**. Ideen til bogserien voksede ud af projektet: 'Hidden Economies: a seminar on economic possibilities' (www.hiddeneconomies.net), som vi arrangerede og afholdt i 2014. Seminaret havde **Gibson-Graham's** bog *The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy* (UNIVERSITY OF MINNESOTA PRESS, 2006) som sit udgangspunkt.

Gibson-Graham's tese er, at der altid allerede eksisterer et udenfor kapitalismen. Dette skyldes blandt andet, hvad de betegner som 'hidden economies' – skjulte økonomier. Skjulte økonomier er de hverdagsudvekslinger – lige fra at give gaver, udføre omsorgsarbejde, til at låne noget – som eksisterer indenfor, bagved og ved siden af den dominerende kapitalistiske økonomi.

Seminaret rejste spørgsmål som:

Kapitalistiske processer former vores daglige erfaringer men definerer de dem også? Hvordan og hvor skaber folk økonomier, som ignorerer det dominerende økonomiske system? Hvordan fungerer disse – dele-, bytte-, mikro-lån økonomier – og hvordan ser de ud? Er de midlertidige eller er de bæredygtige?

Med denne bogserie ønsker vi at fortsætte disse overvejelser og prikke hul i kapitalismens struktur med ideer og teorier såvel som uafhængige handels baserede kultur projekter.

Den indledende publikation er et genoptryk af **Katherine Gibson's** essay: *Economic Meltdown, or what an iceberg can tell us about the economy* skrevet i forbindelse med udstillingen *Trade Show* (2013–2014) kurateret af kunstnerne **Kathrin Böhm** og **Gavin Wade**. Udstillingen udforskede forskellige former for økonomiske praksisser og handelskulturer. **Gibson** skrev sit essay i bytte for en ny illustration af *The Economy as an Iceberg* (økonomien som et isbjerg) – et symbolsk billede anvendt af **Gibson** for at udsige sin kritik af den gængse (og meget begrænsende) forståelse af økonomi, som noget der udelukkende vedrører lønarbejde, udveksling af varer og tjenesteydelser på markedet.

Vi inviterede kunstner **Kathrin Böhm** til at bidrage med en tekst om hendes nyeste projekt *Company: Movements, Deals and Drinks* (2014—). **Böhm** begyndte projektet i samarbejde med **MyVillages**; et andet af hendes kollektive projekter. I dag fungerer **Company**, som et økonomisk eksperiment i relation til etableringen af en produktionsvirksomhed i et lokalsamfund i udkanten af London.

Den 3. bog præsenterer Marxistisk-Feministisk teoretiker og professor, **Kathi Weeks**, som i sin tekst *The Problems with Work*, diskuterer usikkerheden ved nogle former for lønarbejde og mulige alternativer – såsom en garanterer basisindkomst. Kunstner **Kate Rich** fuldender serien med en ny tekst der reflekterer skæringspunkterne mellem økonomi og handel.

Vi håber du vil nyde denne bogserie. Skulle du ønske at dele bogen med en ven håber vi at du vil bytte den for noget andet. ●

p.s. Tilfældigvis er navnene på de 4 forfattere en version af **Katherine**.

Economic
meltdown,
or what an
iceberg can
tell us about
the economy

**J.K. Gibson-
Graham**

Do you feel part of the economy? That thing that we are told grows or stagnates? That thing that is monitored by financial analysts (our modern day sooth-sayers) who interpret fluctuations in interest rates, share prices, trade balances and investment patterns, and take up more time on the nightly TV news than the weather report?

The economy, as we have come to know it, is presented as a machine that dictates our lives—it enrols us as employees and employers, as consumers, as property owners, as investors, and tells us what is and is not contributing to the economic bottom line. It churns up people and spits them out when their wages rise too high. It 'develops' by accessing cheap resources, ignoring the environmental consequences of depletion and degradation. This machine-economy is seen to operate best when left to its own devices—though of course governments are frequently called in to repair this part, or regulate that, or bail out some large institution or other. In this vision we are not part of the economy, the economy is something that does things to us.

The more we go along with the idea of the economy as an engine that must be fuelled by growth, the more we are locked into imagining ourselves as individual cogs—economic actors only if we work to consume. But there are many other ways that we contribute economically. The machine-economy vision ignores the myriad ways that people and organizations interact to provide material wellbeing, social and psychological sustenance and environmental care in our world.

There is work to do to fully reject the idea that the economy is a machine and recognize that it has no existence apart from us. This is where our iceberg comes in. We are all familiar with the fact that what we see of the iceberg above the waterline is just its tip, perhaps not more than 10% of its mass. Well the economy that supports our lives is like that too.

If we see only the paid wage labour, production for markets, and capitalist business that are the focus of the business press, governments and economists, we miss out on a host of other practices that constitute our economy. In fact we are only seeing the tip of the economic iceberg.

Under the waterline are all those activities, organizations, interactions and places that play a role in supporting livelihoods. Just think of all the ways we work to meet our daily needs apart from having a job and a regular wage. There is the unpaid work that is done in households making food, washing clothes, providing clean and nourishing living spaces. There is the volunteer work that is done in families and neighbourhoods to care for the young, the elderly, animals and the environment. There is the work people do in gardens and kitchens, sheds and workshops to

self-provision. And we can't forget the dark side of our diverse economy—the hidden unpaid labour of slaves who work for no return, other than mere existence, in coercive situations all over the world.

On top of this there's the work that's done for payment of a different kind. The self-employed often work for very little, other than the rewards of independence that being your own boss (and worker) affords. Those in cooperatives work for a negotiated share of the value they create. Some people work and are paid in-kind, for example with food, shelter or a share of the harvest. Others perform reciprocal labour in that they offer their labour to others in return for the same at some later date to harvest, or build, or make something.

Most of us do more than one form of work and yet it is only paid employment in formal business institutions that up till now is valued as contributing to the 'real' economy. And when we look around we see that needs are being met by a whole range of different types of labour that is enacted in all kinds of places, not just 'work-places'. Once we are attuned to the diversity of economic practices that surround us the economy is reframed as something that we can start to take back and make to work for people and planet.

Trade is one activity that is being taken back from those markets where the machinery of supply, demand and price setting stands in the way of ethical encounters. Markets connect us with others, especially distant others. They enable us to obtain the things we need that we can't produce for ourselves. But while supermarkets and shopping malls are convenient, this convenience is a form of 'selective seeing'—it is easy to overlook the cost of our transactions on others and feel disconnected from the people and environments that produced the products we buy.

Increasingly people are becoming more aware of the multiple roles they play as producers, traders and consumers and are looking to build more direct connections with those who make what we need. Transacting does not have to be faceless or exploitative. Fair-trade networks, for example, help us to learn about and respect the distant others who produce the coffee we consume or the clothes we wear. This movement ensures that distant producers can lead decent lives and their environments can be maintained and cared for. Direct people-to-people trade and reciprocal exchanges are other ways of enacting ethical interconnections with others. In Japan a national system of reciprocal exchange, Fureai Kippu or caring relationship tickets, documents unpaid hours of in-home care for elderly and disabled people. You can provide care for a disabled neighbour and give the tickets to your elderly mother who lives in another part of the country. She, in turn, can receive these hours of care from another person who is part of the reciprocal

exchange system. You can even store up the hours of care you give for use in your own old age!

In a world where certain kinds of expertise are valued way above others, there is a huge range in the monetary returns to different kinds of labour. Local trading systems can use time-banks to override this by valuing an hour of any kind of labour the same. Hour Exchange, in Portland, Maine is a time bank that includes doctors at the local health-care centre and low income residents. A one hour medical appointment earns the same amount of credit as one hour of window cleaning, fixing cars or teaching painting. The ethical negotiation of value comes into community supported agriculture as well. Here consumers provide a guaranteed market and income for farmers, and farmers reciprocate with fresh food to meet the needs of consumers. This means that producers and consumers share the risk of farming—if it's a good growing season, consumers will receive larger shares of produce, but if it's a poor season, shares will be smaller. In either case the farmer is supported to maintain a decent livelihood and not to place too high a demand on the land that sustains us all.

Despite what the economists say the market is not all there is. Our survival is ensured by many other transactions that are not mediated by markets that calibrate values, using prices or hours. Think of the transactions that involve direct connections such as gifting, gleaning and gathering. All these activities involve some kind of (often unsaid) ethical negotiation with other people and environments. Whether it is gathering berries or mushrooms, dumpster-diving or free-cycling, presenting wedding or birthday gifts, these interconnections contribute to material wellbeing and thus keep our economy afloat.

As we learn to appreciate the economic diversity that co-exists in our world, we see ourselves occupying multiple economic identities, producing many different kinds of value and benefiting from the gifts given by our earth and our community. Now, more than ever before, we are being called upon to build a different economy—one that nourishes life in all its forms. How we do this is up for grabs. One place to start is where we are right now in the public realm of an art space.

Art is a production, a located practice, a trade or transaction with materiality, with viewers, with buyers. An art space is like a shop, when we step across the threshold we become consuming subjects. Our curiosity is aroused. Our taste is challenged. Neither school nor court, the shop/gallery is yet a place of learning, negotiation and judgment. Can it be a site for enlarging our economic sensibilities? Can we use this familiar site of trade to enter into an expanded realm of transactions and interconnections?

The image of the economy as an iceberg is one way of reframing which practices are included and valued as 'economic'. When we see the whole iceberg above and below the waterline, the economy as we have known it melts away. We start to recognize the vast range of practices, places, organizations and relationships that contribute to daily survival. What was once seen as 'alternative' is but part of the already existing diverse economy.

While many practices have been ignored and thus effectively devalued in mainstream economic thinking, this is starting to change. Feminists have finally convinced national statistics agencies to collect information on caring and domestic labour and volunteer labour. There is increasing interest in the contributions of cooperatives and social enterprises towards socially just wealth generation. And mainstream business is starting to notice the impact of collaborative consumption in the sharing economy and name it as a threat to business as usual. All across the globe people are creatively re-engineering economies, innovating with new ways of transacting labour and goods, new mechanisms for distributing surplus and different temporalities of investment and return.

The economy is ultimately what we make it. We can take it back so that it serves the needs of people and the planet more directly. ●

This text is loosely based on ideas presented in *Take Back the Economy: An Ethical Guide for Transforming Our Communities* by **J. K. Gibson-Graham, J. Cameron and S. Healy** published by the University of Minnesota Press, Minneapolis, USA in April, 2013. ●

J.K Gibson-Graham is the pen-name of **Katherine Gibson** and the late **Julie Graham**, feminist political economists and economic geographers based at the University of Western Sydney, Australia and the University of Massachusetts Amherst, USA. Their 1996 book *The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy* was republished in 2006 by Minnesota Press along with its sequel *A Postcapitalist Politics*. **Julie** and **Katherine** are founding members of the **Community Economies Collective**. ●

- arbejdesløn
- markedsproduktion
- kapitalistisk virksomhed

- ikke markedsrelateret
- ikke monetariseret
- under bordet

- gaver
- vernetjenester
- pensionering
- børnearbejde

- i kvarterer
- på gaden
- uformelle lån
- frivilligt arbejde
- i skolen
- i kirken / i templet

- byttehandel
- forbrugerfællesskaber
- selvforsynende

- selvstændig
- producentfællesskaber
- sort arbejde
- ikke kapitalistiske firmaer
- ulovligt
- ulønnet

Økonomisk
nedsmeltning,
eller: hvad et
isbjerg kan
fortælle os om
økonomien

**J.K. Gibson-
Graham**

Føler du dig som en del af økonomien? Den dér ting, som vi hele tiden får at vide er i vækst eller krise? Den dér ting, som granskes nøje af finansanalytikere (vor tids sandsigersker), gøres til genstand for fortolkninger af variationer i rentesatser, aktiepriser, handelsbalancer og investeringsmønstre, og som hver aften optager mere tid på TV-skærmen end vejruddisigten?

Sådan som vi kender begrebet "økonomien" i dag fremstår den som en maskine, der dikterer vores livsførelse—den indskriver os som ansatte og arbejdsgivere, som forbrugere, som ejendomsbesiddere, som investorer; og den fortæller os, hvad der bidrager til den økonomiske bundlinje—og hvad der ikke gør det. Den sluger folk og spytter dem ud igen, når deres lønninger bliver for høje. Den "udvikler" sig ved at skaffe sig adgang til billige ressourcer og ignorerer de miljømæssige konsekvenser af at disse ressourcer udtømmes og nedbrydes. Denne maskin-økonomi arbejder efter sigende bedst, når den får lov til at passe sig selv—selv om diverse regeringer naturligvis ofte må hidkaldes for at reparere eller regulere dit og dat, eller måske for at rage kastanjerne ud af ilden for denne eller hin stor institution. Inde for dette verdensbillede er vi ikke en del af økonomien; økonomien er noget, som gør noget ved os—ikke omvendt.

Jo mere vi godtager tanken om økonomien som en maskine, der skal drives af vækst, des mere fastlåser vi os selv i en forestilling om, at vi hver især er små tandhjul—vi er kun økonomiske væsener, hvis vi arbejder for derefter at forbruge. Men der findes mange andre måder, hvorpå vi kan bidrage økonomisk til samfundet. Tanken om en maskin-økonomi ignorerer de talrige måder, som mennesker og organisationer indgår i samspil på for at skabe materiel, social og mental trivsel og for at drage omsorg for miljøet i vores fælles verden.

Vi har stadig et stykke vej at gå, før vi fuldt ud har afvist den tanke, at økonomien er en maskine, og i stedet anerkender, at den ikke er noget, der eksisterer adskilt fra os. Det er her, isbjergget kommer ind i billedet. Vi ved alle sammen, at det, vi kan se af et isbjerg oven vande, ikke er meget mere end dets spids; måske er det blot en tiendedel af bjergets samlede masse. Sådan er den økonomi, der understøtter vores liv, rent faktisk også.

Hvis vi ikke kan få øje på andet end de betalte lønninger, den markedsrettede produktion, og de kapitalistiske forretninger, som både medierne, regeringerne og økonomerne fokuserer på, ja, så overser vi en lang række andre praksisser, som også er en del af vores samlede økonomi. Rent faktisk ser vi kun toppen af det økonomiske isbjerg.

Nede under vandets overflade ligger alle de aktiviteter, organisationer, samspil og steder, som også hver især spiller en rolle i forhold til livets

ophold. Bare tænk på alle de former for arbejde, vi også udfører for at opfylde vores daglige behov rent bortset fra det at have et job og en fast indkomst. Der udføres masser af ubetalt arbejde rundt omkring i hjemmene: madlavning, tøjvask, hele indsatsen for at skabe rene og trivselsfremmende steder at bo. Der er det frivillige arbejde, som finder sted i familier og lokalsamfund for at pleje børnene, de ældre, dyrene og miljøet. Der findes det arbejde, som folk udfører i haver og køkkener, i skure og værksteder med henblik på at være selvforsynende. Og vi må ikke glemme den mørke bagside af vores mangfoldige økonomi—det skjulte, ubetalte arbejde, som udføres af slaver, der verden over arbejder under tvang uden at få andet igen end deres blotte og bare eksistens.

Derudover findes der masser af arbejde, som udføres med en anden form for betaling i tankerne. Selvstændigt erhvervsdrivende arbejder ofte for en meget beskedne løn, men belønnes i stedet ved den uafhængighed, som det kan give at være sin egen chef (og ansatte). Dem, der arbejder i kooperativer, yder deres indsats til gengæld for en på forhånd fastsat andel af den værdi, de skaber. Nogle mennesker får deres betaling i naturalier, for eksempel i form af mad, husly eller en del af høstudbyttet. Andre bytter deres arbejdskraft bort på den måde, at de tilbyder deres arbejdskraft til andre til gengæld for at de så høster, bygger eller laver noget andet.

De fleste af os udfører mere end én form for arbejde, men alligevel er det indtil nu kun betalt arbejde, udført inden for "officielle" virksomheder, som er blevet værdsat som bidrag til den "rigtige" økonomi. Når vi åbner vores øjne vil vi se, at der rundt omkring udføres en hel række af forskellige former for arbejde, der opfylder talrige behov, og at det sker alle mulige steder—ikke blot "på arbejdet". Når først vi er bevidste om den enorme mangfoldighed af økonomiske praksisser, som omgiver os, bliver økonomien pludselig omdefinert som noget, vi kan begynde at tilbageerobre og få til at arbejde for mennesket og kloden.

Samhandlen er én af de aktiviteter, der er ved at blive erobret tilbage fra de markeder, hvor den maskinelle tilgang til udbud og efterspørgsel og prisfastsættelse hidtil har stået i vejen for et etisk møde mellem de handlende. Markedsmekanismerne skaber en forbindelse mellem os og andre; især andre, som er langt væk. De gør os i stand til at skaffe ting, som vi har behov for, men som vi ikke selv kan lave. Men selv om supermarkeder og indkøbscentre gør livet bekvemt for os, indebærer denne lethed også en form for "selektivt syn"—det er nemt at overse de omkostninger, som vores transaktioner har for andre, og at føle sig fremmedgjort eller afskåret i forhold til de mennesker og miljøer, der skaber de varer, vi køber.

Folk bliver stadig mere bevidste om de mange roller, de spiller som producenter, handlende og forbrugere, og søger at indgå i mere direkte forbindelse med dem, der fremstiller de ting, vi bruger. Det at indgå i transaktioner behøver ikke at være anonymt eller at indebære udbytteri. Fair trade-netværk er ét eksempel på tiltag, som hjælper os med at få mere viden om og respektere de mennesker i fjerne lande, som producerer den kaffe, vi drikker eller det tøj, vi har på. Denne bevægelse sikrer, at producenter, der bor langt borte fra forbrugerne, kan opretholde en anstændig levestandard og at der kan drages omsorg for deres lokalområder og miljø. Direkte handel mellem enkeltpersoner og gensidige udvekslinger af varer eller ydelser er andre måder, hvorpå man kan indgå i etiske handelsforbindelser med andre. I Japan findes der et statsligt styret system for udveksling af tid, der bruges på ældrepleje. Systemet hedder Fureai Kippu, hvilket direkte kan oversættes som "omsorgsbilletter", og det registrerer den tid, man bruger på ubetalt omsorgsarbejde i hjemmet hos ældre eller handicappede medborgere. Her kan man for eksempel yde pleje til en handicappet nabo og give de kuponer, som det udløser, videre til sin gamle mor, der bor i den anden ende af landet. Så kan hun modtage det samme antal timers pleje af en anden person, som også er med i dette byttesystem. Man kan endda gemme de timer, man yder i pleje, og spare dem op til man selv bliver gammel!

I en verden hvor visse former for ekspertise værdisættes langt højere end andre, kan forskellige former for arbejde udløse vidt forskellige pengemæssige belønninger. Lokale samhandelssystemer og byttebørser kan bruge tidsbanker til at komme udenom denne mekanisme ved at fastsætte nøjagtig samme værdi på én times arbejde, uanset arbejdets art. I Portland, Maine i USA har man en såkaldt Hour Exchange, en slags timebørs, der både omfatter læger fra det lokale hospitalsvæsen og borgere med arbejde, der normalt giver lave indkomster. Her fastsættes én times lægekonsultation til samme værdi som én times vinduespuddning, bilreparation eller tegneundervisning. Den etiske forhandling af værdi træder også ind i billedet i forbindelse med landbrug, der støttes af lokalsamfundene. Her giver forbrugerne landmændene et garanteret marked og en garanteret indkomst, og til gengæld leverer landmændene friske fødevarer, der opfylder forbrugernes behov. Det betyder, at producenterne og forbrugerne deles om den risiko, som landbrugsproduktion indebærer—hvis høsten er god, vil forbrugerne modtage større mængder af de relevante afgrøder, men hvis høsten slår fejl vil deres andel blive mindre. I begge tilfælde vil landmanden kunne opretholde et rimeligt udkomme, således at han ikke behøver at drive rovdrift på den jord, der brødføder os alle.

Uanset hvad økonomerne siger, er "markedet" ikke det eneste, der findes. Vores liv og overlevelse sikres af mange andre transaktioner, der ikke formidles via markeder, som værdifastsætter alt i form af priser eller timetal. Tænk bare på alle de transaktioner, der indebærer direkte medmenneskelige forbindelser såsom gavegivning, klunsning og indsamling. Den slags aktiviteter indebærer en form for (ofte uudsagt) etisk forhandling med andre mennesker og miljøer. Uanset om den konkrete aktivitet er at samle bær eller svampe, at "skralde" fra containere, eller at komme med bryllups- eller fødselsdagsgaver, så bidrager alle sådanne forbindelser til vores materielle trivsel og dermed til at holde vores økonomi oven vande.

Efterhånden som vi lærer at anerkende den økonomiske mangfoldighed, der findes i verden, ser vi også, hvordan vi hver især har flere forskellige økonomiske identiteter; hvordan vi skaber mange forskellige former for værdi og hvordan vi selv nyder godt af de mange gaver, som vores jord og vores samfund giver os. Mere end nogensinde før er der behov for, at vi opbygger en anden form for økonomi—én der nærer livet i alle dets former. Præcis hvordan vi gør det svæver i vinden og vil blive formet af dem, der skrider til handling. Et af de steder, vi kan begynde dette arbejde, er lige netop her: i kunstens offentlige rum.

Kunsten er noget, der produceres; en lokaliseret praksis, en handel eller transaktion med materien, med beskueren, med køberen. Et kunstrum er som en butik; når vi træder over dørtærsklen bliver vi til forbrugende subjekter. Vores nysgerrighed vækkes. Vores smag udfordres. Butikken/galleriet er hverken en uddannelsesinstitution eller et retssal, men alligevel er den et hjemsted for læring, forhandling og domsafsigelse. Kan den også være et sted, hvor vores fornemmelse for økonomiens mangfoldighed udvides? Kan vi bruge dette velkendte handelssted som et trin på vejen til at træde ind i en udvidet verden af transaktioner og indbyrdes forbindelser?

At bruge isbjerget som et billede på vores økonomi giver os mulighed for at gentænke hvilke praksisser der betragtes og værdsættes som "økonomiske." Når vi ser hele isbjerget—både den del, der ligger over og under vandet—begynder den økonomi, vi hidtil har kendt, at smelte bort. Vi begynder at se og anerkende den enorme række praksisser, organisationer og relationer, der alle bidrager til vores daglige overlevelse. Det, der førhen blev anskuet som "alternativt", er blot en del af den allerede eksisterende mangfoldige økonomi.

Mange praksisser er blevet ignoreret og dermed i realiteten devalueret inden for den gængse økonomiske tænkning, men dette forhold er nu ved at ændre sig. Feministerne har endelige overbevist de nationale statistiske institutioner om, at de skal indsamle oplysninger om det

arbejde, der foregår i hjemmet, om pleje og omsorg og om frivilligt arbejde. Der er stigende interesse i de bidrag, som kooperativer og sociale foretagender yder hen imod en socialt retfærdig skabelse af rigdom. Erhvervslivets mainstream er også begyndt at bemærke den virkning, som samvirkende forbrug har haft i den nye deleøkonomi, og har reageret ved at udråbe den som en trussel mod det bestående. Over hele verden er folk i gang med at omskabe økonomierne på kreativ vis: de finder på nye måder at udveksle arbejdskraft og varer på, de skaber nye mekanismer for overskudsfordeling, og de anskuer tidsaspektet ved investeringer og afkast på andre måder.

Økonomien er til syvende og sidst det, vi gør den til. Vi kan erobre den tilbage, så den kommer til at tjene menneskeheds og planetens behov mere direkte. ●

Denne tekst bygger på tanker, der er fremført i bogen *Take Back the Economy: An Ethical Guide for Transforming Our Communities* af **J. K. Gibson-Graham, J. Cameron** og **S. Healy**, udgivet af University of Minnesota Press, Minneapolis, USA i april 2013. ●

J.K Gibson-Graham er et alias, som dækker over **Katherine Gibson** og den nu afdøde **Julie Graham**; feministiske politiske økonomer og erhvervsgeografer ved University of Western Sydney i Australien og University of Massachusetts Amherst, USA. Deres bog *The End of Capitalism (As We Knew It): A Feminist Critique of Political Economy* fra 1996 blev genudgivet i 2006 af Minnesota Press sammen med dens efterfølger *A Postcapitalist Politics*. **Julie** og **Katherine** var med til at grundlægge **Community Economies Collective**. ●

**Your Money or Your Life:
Feminist Perspectives on Economy**

BOOKLET #1

Katherine Gibson
**Economic Meltdown, or
What an Iceberg can tell us about the economy**

Trade Test Site Imprint International

WEB www.tradetestsite.com

EMAIL liseskou@gmail.com

EDITED **Bonnie Fortune & Lise Skou**

DANISH TRANSLATION **Rene Lauritsen / Lise Skou**

COPYEDITING & PROOFREADING **Bonnie Fortune, Lise
Skou & Brett Bloom**

DESIGN & LAYOUT **Dejan Kršić**

TYPEFACES **Bliss [JEREMY TANKARD]**

PAPER **Agrippina 120g • Rives 350g**

PRINTED BY **XXXXXX**

Distributed in the United States by **Half Letter Press.**

Distributed in Denmark by **Trade Test Site.**

ISBN: _____

June • 2016

THIS BOOKLET SERIES IS SUPPORTED BY

DANISH ARTS FOUNDATION

**NORDISK
KULTURFOND**

STATENS KUNSTFOND

Trade Test Site

www.tradetestsite.org

**paid wage labour
production for markets
capitalist business**

**not for market
not monetized
under-the-table**

- gifts
- friends favours
- retirement
- children's labour

**neighbourhoods
not
standing
alone**

- bartering
- consumer cooperatives
- self-provisioning

simple

- self-employment
- producer cooperatives
- moonlighting
- non-capitalist firms
- illegal
- unpaid

This series of short essays presents research, ideas, and proposals from four scholars and artists on contemporary life lived in the throes of global capitalism. The four authors are responsible for creative opinions and approaches as to how we, as a culture, might come to inhabit different economic realities.

Denne serie korte essays præsenterer forskning, ideer og forslag fra fire teoretikere og kunstnere vedrørende samtidens livsmuligheder i lyset af den globale kapitalisme. De 4 skribenter diskuterer kreative tilgange og holdninger til, hvordan vi som kultur kan bebo forskellige økonomiske realiteter.

